

Uppdaterad 2025-04-24

Rapport

Djur i Västtrafiks anropsstyrda trafik

2025-04-24

Innehållsförteckning

Hantering av djur i Västtrafiks anropsstyrda trafik	4
Syfte och mål	4
Relaterade arbeten.....	4
Förutsättningar	4
Intressenter – ansvarsförhållanden.....	5
Följande aspekter behöver beaktas när det gäller ansvarsförhållanden: När får djur medtagas på resan.....	5
Hantering av och ansvar för djuret och dess säkerhet	6
Ansvar för trafiksäkerhet och resenärers säkerhet	6
Lagar och regler	7
Lagar och regler som styr förutsättningar för resan och resenären.....	7
Trafikala lagar och regler.....	8
Arbetsmiljö	9
Omvärldsfaktorer nuläge och trender	9
Samhället (våra resenärers vardag och hjälpmedel)	9
Uppdragsgivarna (regelverk/myndighetsutövning)	9
Hållbart resande	9
Djur i Västtrafiks anropsstyrda trafik	9
Förutsättningar	10
Särskild kollektivtrafik	10
Före resan.....	11
Bokning av resa	11
Under resan	13
Efter resan	13
Synpunkter	14
Avvikelse	14
Slutsats/Rekommendation	14
Bakgrundsmaterial	14
Ledar- och assistanshund	14

Typer.....	14
Ansvar.....	15
Antal.....	15
Revisionshistorik	15

Hantering av djur i Västtrafiks anropsstyrda trafik

Inom Västtrafiks trafikslag anropsstyrd trafik utförs restyper i såväl Västtrafiks allmänna kollektivtrafik som särskilda kollektivtrafik.

- Den anropsstyrda allmänna kollektivtrafiken är en form av kollektivtrafik där resor inte sker enligt en fast tidtabell eller fast linjesträckning, utan beställs när och var den behövs.
- Den särskilda kollektivtrafiken fungerar som allmän kollektivtrafik, fast inte så kollektiv: man blir hämtad hemma, får hjälp i och ur fordonet, men man reser tillsammans med andra, fordonet kan göra stopp på vägen för att hämta upp och släppa av medresenärer och man reser inte alltid kortaste vägen.

En resa i den anropsstyrda trafiken beställs i förväg och anpassas utifrån resenärens specifika behov och den aktuella restypens regelverk. För att samordningsgraden ska bli så hög så möjligt, att de gemensamma resurserna används så väl som möjligt behöver alla bidra med så goda förutsättningar för samordning som möjligt.

Djur i den anropsstyrda trafiken innebär att samordningsmöjligheterna minskar och driver därmed kostnader och försämrar resmöjligheterna för resenärer. Det är därför relevant att säkerställa hela kedjan från politiskt beslut som reglerar förutsättningarna för att ta med djur på resan till planering och utförande av transporten.

Syfte och mål

Målet med denna rapport är att tydliggöra vad som gäller för transport av djur i Västtrafiks anropsstyrda trafik. Syftet är att ha en gemensam bas att utgå från för var och en i sina respektive roller och ansvar inom verksamheten och i partnerskapet.

Relaterade arbeten

- Förbättringsarbete inom Funktionen IUB
- Hjälpmedelsprojektet – Syftar till att tydliggöra rutiner för hjälpmedel

Förutsättningar

Västtrafik upphandlar, planerar och utför särskilda persontransporter inom trafikslaget anropsstyrd trafik på uppdrag av Västra Götalandsregionen och majoriteten av Västra Götalands kommuner. Anropsstyrd trafik innefattar även allmän kollektivtrafik.

Intressenter – ansvarsförhållanden

Västtrafik ansvarar för att skapa bästa möjliga förutsättningar för varje del i kedjan, att utifrån sitt åtagande bidra med bästa möjliga förutsättningar för en hållbar planering och ett hållbart utförande av trafiken baserat på samtliga hållbarhetskriterier: Miljömässig, Ekonomiskt och Social hållbarhet

- Uppdragsgivarna (kommun/Regionen) ansvarar för att bidra med bästa möjliga förutsättningar för bokning, planering och utförande.
- Västtrafiks upphandlade kund-och resetjänst ansvarar för att säkerställa en hållbar planering som bidrar till att såväl trafikföretag som den enskilde serviceföraren kan utföra resan inklusive hanteringen av djuret på ett säkert och tryggt sätt.
- Västtrafiks upphandlade trafikföretag och deras förare ansvarar för att utföra resan i enlighet med körorder samt på ett trafiksäkert sätt.

Följande aspekter behöver beaktas när det gäller ansvarsförhållanden: När får djur medtagas på resan

I den allmänna kollektivtrafiken är det tillåtet att ta med sig djur som inte utgör fara för omgivningen. När det gäller allmän kollektivtrafik i trafikslaget anropsstyrd trafik ska sällskapsdjur som medtas resa i bur/väska i personbilens bagageutrymme. Ledar-/assistanshund får tas med på resan och ska resa i bagageutrymmet i personbil eller på golvet i minibuss. Hjälpmiddel hund kan tas med i specialfordon med specifika förbehåll som hanteras i kundtillstånd samt att resenär eller företrädare för resenär hanterar hunden, selen samt underlag för hunden att sitta på under resan.

I den särskilda kollektivtrafiken är det varje uppdragsgivare som beslutar om vad som gäller för deras invånare i respektive restyp tex huruvida man får ta med sällskapsdjur på sin resa, vilka hjälpmedel man får ha med på sin resa etcetera. Det åligger varje uppdragsgivare att bidra med bästa möjliga förutsättningar för samordning av trafiken.

Djur i Västtrafiks anropsstyrda trafik är antingen en ledar-/assistanshund, dvs ett hjälpmedel, eller ett sällskapsdjur.

- Ledar-/assistanshund är liksom i övriga samhället tillåten för resenären att ta med dit resenären ska och under resor, den är ett hjälpmedel.
 - Allmän anropsstyrd trafik: I bagageutrymmet på personbil alternativt på golvet i minibuss (Flexlinje)
 - Särskild anropsstyrd trafik – enligt kundtillståndet.
- Möjligheten att ta med sällskapsdjur är beroende av typen anropsstyrd resa.

- I den allmänna anropsstyrda trafiken får sällskapsdjur medtagas dock endast i bur/väska i personbilens bagageutrymme.
- I den särskilda anropsstyrda trafiken är det respektive uppdragsgivare (kommun/Regionen) som beslutar om sällskapsdjur är tillåtna.

Hantering av och ansvar för djuret och dess säkerhet

Oavsett om djuret är ett hjälpmedel eller ett sällskapsdjur är det alltid **resenären eller företrädare för resenären** som ansvarar för lastning, säkring och urlastning av djuret i enlighet med gällande lagar och regler. Det innebär att **resenären eller företrädare för resenären**, oavsett var i fordonet djuret ska placeras, ansvarar för:

- Att djuret har ändamålsenlig utrustning för att resan ska kunna utföras i enlighet med gällande lagar och regler samt förutsättningar för resenärens resa i den aktuella restypen.
 - Bur/väska samt ändamålsenlig anordning för fastsättning
 - Underlag och ändamålsenlig sele
- Att lasta, säkra och lasta ur djuret.

Ansvar för trafiksäkerhet och resenärers säkerhet

Västtrafiks upphandlade trafikföretag utför resorna i enlighet med de krav som Västtrafik ställer på utförande och utifrån varje resas specifika körorder. Det innebär att det är **trafikföretaget och serviceföraren** som ansvarar för:

- Att innan djuret lastas in av resenären eller företrädaren för resenären säkerställa att det finns skyddsgaller/-nät som avskiljer bagageutrymmet och kupén i servicefordonstypen personbil
- Att inte bagageutrymmets beskaffenhet eller annan last i bagageutrymmet kan skada djuret.
 - Om trafikföretaget väljer att ha ett extra underlag i bagageutrymmet med anledning av djuret ska det vara en plastmatta anpassad för lastutrymmet. Det är inte tillåtet att använda lösningar som papp/kartong/plast eller dylikt.
 - Att det inte finns lös last i bagageutrymmet som kan ramla på och/eller skada djuret.
- Att innan resan påbörjas säkerställa att djuret är säkrat av resenären eller företrädare för resenären i enlighet med gällande Placering av djur i fordonet
 - Bagageutrymmet på personbil

- Rekommendationen är att djuret ska vara fastsatt, direkt via sele eller indirekt via fastspänd bur/väska – det är dock ägarens ansvar. Föraren ansvarar för att det inte finns bagage som kan ramla på och/eller skada djuret, se ovan
- I kupén på personbil
 - Djur utan bur som reser i säte ska sitta på ett underlag och vara fastsatt i fordonets bälte med för ändamålet avsedd sele.
 - Djurets väska/bur ska vara fastsatt i fordonet.

Lagar och regler

Följande lagar och regler styr förutsättningarna för och utförandet av Västtrafiks anropsstyrda trafik och därmed även hur transport av djur ska beaktas vid upphandling, planering och utförande av den anropsstyrda trafiken.

Lagar och regler som styr förutsättningar för resan och resenären

Färdtjänstlagen

I färdtjänstlagen regleras grunden för färdtjänst, det är därmed basen de regelverk som respektive kommun beslutar om och tillämpar för sina invånare.

Grunden i färdtjänstlagen är att resenären får ha med sig det hen behöver för färdtjänstresan, allt därutöver är upp till den enskilda kommunen. Det innebär att hjälpmedel som ledar-/assistanshund är självklarhet medan sällskapsdjur är upp till varje kommun att besluta om.

Skollagen

I skollagen regleras bland annat anpassad skolskjuts (skoltaxi).

Grunden för anpassad skolskjuts är att eleven får ha med sig det kommunen bedömer att hen behöver för skoldagen.

Övriga lagar relaterat till resor i uppdraget (LSS, SoL)

Finns ej något tydligt reglerat i lag.

Praxis för resor relaterade till kommunala insatser är att resenären får ha med sig det kommunen bedömer att hen behöver för ändamålet med resan.

Ersättning för kostnader för resor till och från vården

Resor till och från vården är resenärens eget ansvar, dock har resenären rätt att få ersättning för sina resor till och från vården i enlighet med Regionens regelverk för sjukresor.

I Västra Götaland är grunden att den resenär som av vården bedöms ha medicinsk status som berättigar till ersättning för sjukresetaxi ska planeras in i Västtrafiks särskilda kollektivtrafik.

Ledar-/assistanshund får medtagas på resan, de är tillåtna inne på vårdinrättningar.

Lagen om diskriminering

Diskrimineringsgrunden funktionsnedsättning – man får inte särbehandla eller exkludera personer utifrån deras funktionsnedsättning. Utifrån detta har man rätt att ta med sitt hjälpmedel ledar-/assistanshund givet att det är motiverat utifrån funktionsnedsättningen.

Trafikala lagar och regler

Transport av djur i fordon

Transport av hund regleras av Djurskyddslagen (2018:1192), Djurskyddsförordningen (1988:539) samt av de detaljregler som definieras av Statens jordbruksverk.

- Djurskyddslagen ställer det övergripande kravet på att den som ansvarar för hunden, det vill säga ägaren, säkerställer att hunden transporteras på ett för hunden tryggt och säkert sätt.
- Djurskyddsförordningen innehåller kompletterande bestämmelser till lagen som handlar om storlek på utrymme samt om att lastning, transport och urlastning sker på ett för hunden tryggt och säkert sätt.
 - Utrymmet ska vara säkert för hunden med avseende på underlag och stabilitet.
- Jordbruksverkets regler anger att hundar som transporteras i fordon
 - Ska säkras för inbromsning antingen genom att de sitter i transportbur som är säkrade med särskilt anpassade säkerhetsbälten.
 - Utan transportbur i bagageutrymmet inte får dela utrymme med bagage.

Arbetsmiljö

I serviceförarens arbetsuppgifter ingår att hantera och säkra resenärens bagage och hjälpmedel. När bagaget/hjälpmedlet är ett djur ska föraren inte befatta sig direkt med djuret.

Omvärldsfaktorer nuläge och trender

Samhället (våra resenärers vardag och hjälpmedel)

Det finns inga tecken på att hjälpmedel som generell företeelse kommer att minska: Allt fler invånare förväntas klara sig i hemmet med stöd från samhället i form av anpassade hjälpmedel och omsorg.

I dagsläget finns det under 600 ledar- och assistanshundar i Sverige enligt tillgängliga källor. Att ansvaret från och med 1 april 2024 samlas hos Myndigheten för delaktighet kan innebära att fler får möjlighet till detta hjälpmedel.

Uppdragsgivarna (regelverk/myndighetsutövning)

Kommunernas utmaning är att med hänsyn till kommunens ekonomiska och personella resurser för omsorg säkerställa att särskilda persontransporter hanteras utifrån de olika lagrum som gäller för dem och dessutom bidra med bästa möjliga förutsättningar för samordning i utförandet.

Hållbart resande

Västtrafiks utmaning är att på kort och lång sikt säkerställa att resor i trafikslaget anropsstyrd trafik kan utföras på ett för alla hållbart sätt:

- Uppdraget till föraren ska vara möjligt att utföra
 - Under så goda arbetsmiljöförhållandena som möjligt för att bibehålla och attrahera serviceförare.
 - I enlighet med gällande lagar och regler
- Trafiken ska dimensioneras och planeras så optimalt som möjligt utifrån den samlade resevolymen.

Djur i Västtrafiks anropsstyrda trafik

Föraren har rätt att neka resan om kundens hjälpmedel och bagage vid hämtning inte stämmer med beställningen

Förutsättningar

Särskild kollektivtrafik

Regelverk

Huruvida sällskapsdjur ska ingå i uppdraget till Västtrafik och därmed innebära att gemensamma resurser inte kan nyttjas lika effektivt är ett beslut som varje uppdragsgivare har att fatta för sina restyper.

Ingen information behövs i kundtillståndet.

Att resa med ledar-/assistanshund – generellt i personbil

Generellt är det tillåtet att resa med ledar-/assistanshund då ledar-/assistanshund är ett hjälpmedel, detta ska då anges i kundtillståndet till Västtrafik i enlighet med rutiner för kodning. Grunden är att hunden reser i personbilens bagageutrymme.

Om inte resenären själv kan lasta i och ur djuret samt säkra djuret ska det alltid finnas med någon representant för resenären som utför detta och tar ansvar för djuret.

Kundtillståndet hanteras enligt nedan

- Koda tillståndet för att möjliggöra bokningen av ledar-/assistanshund med ett L i Extra platsbehov
- Notering i tillståndet enligt manualen för webSolen
- Om hunden ska resa i personbilens kupé ska det framgå av noteringen i tillståndet samt att ensamåkning är beviljat
 - Viktigt att kunden är informerad om att hen ska ha med underlag till hunden samt ändamålsenlig sele för att säkra hunden i personbilen.

Att resa med ledar-/assistanshund – undantag i personbil

Om ledar-/assistanshund ska resa i personbilens kupé är det ett beslut från uppdragsgivare som innebär att:

- Resenären ska placeras i fordonets baksäte tillsammans med ledar-/assistanshunden

Om inte resenären själv kan lasta i och ur djuret samt säkra djuret ska det alltid finnas någon representant för resenären som utför detta och tar ansvar för djuret.

Före resan

Det är resenärens ansvar att vara informerad om vad som gäller i den allmänna anropsstyrda trafiken och upplysa om djur i samband med bokningen.

Informationen till resenär om vad som gäller i den särskilda kollektivtrafiken ska lämnas av respektive uppdragsgivare till resenären samt kommuniceras på Västtrafiks hemsida under respektive restyp.

Bokningen och planeringen ska ske i enlighet med de förutsättningar som anges i kundtillståndet samt i respektive uppdragsgivarens regelverk.

Bokning av resa

Vid bokningssamtalet ställs frågan till resenär om hen har något hjälpmedel med sig.

- Ett L i tillståndet (eller K + notering Ledarhund) indikerar att frågan behöver specificeras till ”har du din hund med dig”

Om resenären uppger att hen har med sig ett djur måste kommunikatörerna säkerställa

- Om djuret är ett hjälpmedel (ledar-/assistanshund)
 - Ska framgå av kundens kundtillstånd för färdtjänst/sjukresa att hjälpmedel hund är en möjlighet (L alternativt K i kombination med notering Ledarhund i gamla tillstånd)
 - Ledar-/assistanshund får alltid medtagas
 - Av FOB-kund på sjukresa
 - Ledar- och assistanshund ska alltid resa i fordonets bagageutrymme såvida inte resenären har två hjälpmedel.
 - Resenären eller företrädare för resenären ansvarar för lastning, säkring och urlastning av djuret i enlighet med gällande lagar och regler.
 - I allmän anropsstyrd trafik
 - Flexlinje
 - Ledar- och assistanshundar får tas med utan kostnad och man reser på valfri plats på golvet i fordonet.
- Om djuret är ett sällskapsdjur (ett bagage)

- Om det är en färdtjänstresa framgår det av den aktuella kommunens [regelverk för färdtjänst](#) om djuret får tas med på resan
- Sällskapsdjur är ej tillåtet bagage på sjukresa
- Sällskapsdjur får tas med i allmän anropsstyrd trafik.
 - Sällskapsdjur i Närtrafik, Flextrafik och anropsstyrd linje
 - Kunden får ta med två sällskapsdjur utan kostnad, motsvarande två bagage (kassar)
 - Sällskapsdjur ska resa i fordonets bagageutrymme på ett trafiksäkert sätt, antingen vara säkrade i sele eller sitta i bur eller väska.
 - Sällskapsdjur får som regel inte resa i fordonets kupé.
 - Undantag om resenär även har med hjälpmedel då sällskapsdjuret inte kan färdas på ett säkert sätt i bagageutrymmet.
 - Sällskapsdjur på Flexlinjen
 - Får medfölja enligt Västtrafiks regler gällande djur i allmän kollektivtrafik. Djuret ska resa på golvet.

Resenären eller företrädare för resenären ansvarar för att lasta i och ur djuret samt säkra djuret. Placering av djur i fordonet

Placering i personbil

Djur ska som grundprincip transporteras i personbilens bagageutrymme.

Om resenär har behov av att ha med sig ytterligare hjälpmedel och/eller att ha ledar-/assistanshunden intill sig är det aktuellt med undantag.

- Om hunden ska resa i kupén ska det framgå av notering i tillståndet
 - Viktigt att kunden informeras om att hen ska ha med underlag till hunden samt ändamålsenlig sele för att säkra hunden i fordonet samt att ensamåkning är beviljat i tillståndet.
- Resenären ska resa baksäte i personbil
- Resenären ska av föraren placeras tillsammans med djuret i baksätet enligt notering på körordern

Angående resenär med behov av specialfordon

Endast hund som hjälpmedel kan tas med i ett specialfordon vilket tydligt ska framgå i kundtillståndet:

- Kunden har notering om att det finns ledarhund med på resan, inget L ska läggas i tillståndet.
- Kund ska vara beviljad ensamåkning

För att resa med hund som hjälpmedel i ett specialfordon ansvarar resenären eller företrädaren för resenären för att säkerställa att hunden sitter säkrat med sele i fordonet samt har med ett halkfritt underlag som hunden ska befinna sig på under hela resa som säkerställer att hunden inte kan skadas på fast utrustning i golv. Utifrån specialfordonets utformning av sätena är det inte möjligt att säkra hunden på ett säkert sätt vilket innebär att hund som hjälpmedel endast kan transporteras på fordonets golv i ett specialfordon. Föraren hanterar aldrig hunden.

Placering i minibuss

Oavsett djurets roll ska djuret resa på fordonets golv.

Under resan

Oavsett fordonstyp och djurets funktion ska resenären eller företrädare för resenären alltid:

- Lasta i och ur djuret i fordonet
- Säkerställa djurets säkerhet

Djuret ska placeras i fordonet enligt Placering av djur i fordonet och enligt körordern.

Föraren ansvarar för:

- Att det inte finns bagage eller annat i bagageutrymmet som kan ramla på och/eller skada djuret.
 - All last ska alltid transporteras på ett trafiksäkert sätt.
- Att djuret och annan last är säkrad.

Föraren har rätt att neka resa om resenären eller företrädare för resenären inte hanterar djuret vid i- och urlastning och/eller inte följer placeringskrav för djur i fordonet. Föraren har **inte** rätt att neka resan om det framgår av körordern att resenärens djur ska resa i kupén och att resenären har underlag samt säkerhetssele till djuret.

Efter resan

Alla avvikelser hanteras i enlighet med gällande rutiner och syftar till att skapa bästa möjliga förutsättningar för en hållbar trafik både utifrån kvalité och utifrån att kostnaderna ska vara så låga som möjligt.

Synpunkter

Synpunkter på resan, oavsett synpunktslämnare, hanteras av Västtrafiks upphandlade Kund-och resetjänst.

- Ärendet utreds och eventuella brister åtgärdas baserat på ansvarsområden.

Avvikelser

Avvikelser kan rapporteras från driften eller vara ett resultat av synpunktsutredning. Korrigering av kunduppgift/adress

Remiss skickas till ansvarig handläggare hos uppdragsgivaren. Syftet är att förutsättningarna ska medge en hållbar planering och ett hållbart utförande. Det är därför viktigt att dessa remisser hanteras skyndsamt.

Slutsats/Rekommendation

Denna rapport ska utgöra en gemensam informationsgrund som möjliggör för varje part att fullgöra sitt ansvar på ett för alla hållbart sätt

- För våra uppdragsgivare att kunna fatta beslut som syftar till att bidra med bästa möjliga förutsättningar för samordning av trafiken med stöd av gällande lagar och regler
- För våra upphandlade partner att kunna skapa rutiner utifrån korrekt fakta och uppdragsgivarnas regelverk samt till våra upphandlade partners för kunskap om vilka lagar och regler som gäller för djur i bil och vem som äger vilket ansvar.

Bakgrundsmaterial

Ledar- och assistanshund

Typer

Det finns olika ledar-/assistanshundar enligt [Funktionshinderguiden](#):

- Alarmerande servicehund för diabetes och epilepsi hjälper ägaren som har diabetes eller epilepsi att larma och hämta hjälp.
- Ledarhund hjälper ägare med synskada i det dagliga livet, till exempel att utföra ärenden, leda förbi hinder och visa var det finns trappor.
- Servicehund hjälper ägare med fysiska funktionsnedsättning med praktiska vardagssysslor, både i hemma och offentlig miljö.

- Signalkund hjälper ägare med hörselnedsättning eller dövhet att markera och påvisa ljud både hemma och i offentlig miljö.
- Psykisk hälsa-hund har en lugnande inverkan på ägare som har en permanent psykisk diagnos. Hunden är ett stöd och en trygghet för personen i olika situationer, till exempel när den går och handlar eller reser med allmänna transportmedel.

Ansvar

Från och med 1 april 2024 hanterar Myndigheten för delaktighet (MFD) såväl ledarhundar som assistanshundar. Tidigare har ansvaret för ledarhundar hanterats av Synskadades förening.

Syftet är att samla ansvaret hos MFD är att staten ska ta ansvar för både ledar- och assistanshundverksamheten. Den nya lagen förtydligar också vem som har rätt till ledarhund och vad som ligger i ansvaret för ett sådant beslut.

[Sveriges riksdag, Ledarhundar 2023/24/SoU2](#)

Antal

Enligt MFD

- Ca 260 ledarhundar i Sverige (november 2023)
- Ca 275 assistanshundar i Sverige + ca 80 i utbildning

Revisionshistorik

2024-11-11 Första version

2025-04-24 Uppdatering med avseende på hjälpmedlet hund i specialfordon